OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Vastine

6.10.2025

VN/1014/2025
VN/1014/2025-OKM-49

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastine eduskunnan sivistysvaliokunnalle – HE 102/2025 vp

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiittää mahdollisuudesta antaa vastine valiokunnan saamiin lausuntoihin.

Lakimuutosten tarve ja aikataulu

Hallituksen esitys on rajattu ainoastaan kielitutkintojärjestelmiin, ja ehdotetut muutokset on valmisteltu Opetushallituksen esiselvityksen pohjalta tiiviissä yhteistyössä Opetushallituksen kanssa. Esityksen tavoitteena on osallistujamäärien muutoksiin skaalautuva laadukas kielitutkintojärjestelmä. Lausunnoissa esitettiin huolta kielitutkintojärjestelmän kapasiteetista, mutta nykyisin sekä yleiset kielitutkinnot että valtionhallinnon kielitutkinnot ovat ruuhkautuneita. Tästä syystä kielitutkintojärjestelmien kehittäminen on välttämätöntä osallistujamäärien kasvaessa. Ministeriö viittaa myös Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskuksen lausuntoon, jossa kuvataan tutkintopaikkojen lisäämistä ja uskotaan ehdotettujen uudistusten jälkeen olevan tutkintomahdollisuuksia riittävästi. Yleisiä kielitutkintoja koskevan lakiesityksen mukaan Opetushallituksen on tutkintojen järjestämistä koskevia sopimuksia tehdessään otettava huomioon, että tutkintotilaisuuksia on tarjolla alueellisesti riittävä määrä ja riittävän usein.

Useissa lausunnoissa nostettiin esille hallituksen esityksessä ehdotettu voimaantuloaikataulu ja siirtymäaika. Maahanmuuttoviraston lausunnon mukaan pysyvien oleskelulupien lakimuutosten myötä aiempaa useampi Maahanmuuttoviraston asiakas hakeutuu todennäköisesti jatkossa kielitutkintoon ja pysyvien oleskelulupien lakimuutos tulee näillä näkymin voimaan 8.1.2026. Kielitutkintouudistukselle on hallituksen esitystä valmisteltaessa päädytty esittämään ehdotettua aikataulua, jotta kielitutkintojärjestelmä pystyisi paremmin vastaamaan osallistujamäärien kasvuun ja purkamaan nykyisiä ruuhkia. Esitykseen sisältyvät siirtymäajat on arvioitu yhdessä Opetushallituksen kanssa siten, että siirtymästä tulisi mahdollisimman sujuva.

Lakimuutosten seuranta on ministeriön mukaan tarkoituksenmukaisinta järjestää siten, että Opetushallitus antaa muutaman vuoden kuluttua lain voimaantulosta ministeriölle selvityksen kielitutkintojen toteuttamisesta ja muutoksista. Jo nykyisin yleisten kielitutkintojen prosessiin sisältyy keskeisenä osana laadunvarmistustyö, johon ei hallituksen esityksessä esitetä muutoksia.

Tutkintojen järjestäminen

Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskus nostaa lausunnossaan esille yleisistä kielitutkinnoista annetun lain 2 §:ään ehdotetun muutoksen. Esityksen mukaan Opetushallitus voisi jatkossa tehdä yleisten kielitutkintojen laatimiseen ja arviointiin liittyviä sopimuksia korkeakoulujen taikka muiden sellaisten julkisyhteisöjen tai yhteisöjen kanssa, joilla on riittävä asiantuntemus kielitutkintojen laatimiseen ja arviointiin. Tarkoituksena on pykälän perustelujen mukaisesti, että

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Opetus- ja kulttuuriministeriö				
PL 29 00023 Valtioneuvosto	Meritullinkatu 10 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 135 9335 +358 9 135 9335	kirjaamo.okm@gov.fi

korkeakoulujen tutkimusosaaminen olisi tehtäviä hoitaessa keskeistä jatkossakin, mutta toimintamuoto ei olisi ratkaiseva.

Tarkoituksena on poistaa yleisistä kielitutkinnoista annetun lain 4 §:stä tutkintojen järjestämistä koskevien sopimusten määräaika, jotta Opetushallitus voisi tehdä sopimuksia tarkoituksenmukaiseksi katsomalleen ajanjaksolle. Tarkoituksenmukaista ajanjaksoa harkitessaan Opetushallitus voi tarvittaessa ottaa huomioon myös Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskuksen lausunnossa mainittuja asioita.

Lisäksi Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskus pitää tarpeellisena, että yleisistä kielitutkinnoista annetun lain 8 §:ssä tarkoitettu arvioijarekisteri sisältäisi jatkossakin arvioijien yhteystiedot. Esitys arvioijarekisterin tietosisällöstä perustuu Opetushallitukselta esitystä valmisteltaessa saatuihin tietoihin. Jotta arvioijien yhteystietoja olisi mahdollista tallentaa arvioijarekisteriin kielitutkintojen järjestämiseen tarvittavissa määrin, ministeriö esittää, että 8 §:n 2 momentin lopussa voidaan säilyttää nykyinen lause: *Lisäksi rekisteriin talletetaan tarpeelliset yhteystiedot.*

Tutkintotodistusta koskevassa 9 §:ssä tarkoituksena on, että suoritetun kokonaisuuden voisi osoittaa yhdellä todistuksella, kuten lausuntokierroksen palautteessa toivottiin. Ehdotettu pykälä ei rajoita ottamasta huomioon Soveltavan kielentutkimuksen keskuksen lausunnossa mainittuja seikkoja.

Kielitutkintojen maksuttomuutta on selvitetty hallituksen esityksen 42/2024 vp yhteydessä. Tässä esityksessä maksuttomuus siirrettäisiin valtionhallinnon kielitutkinnoista yleisiin kielitutkintoihin samoin edellytyksin. Muilta osin maksuista määrätään valtion maksuperustelaissa (150/1992), jonka pohjalta maksuja päivitetään opetus- ja kulttuuriministeriön maksuasetukseen säännöllisesti.

Kotimaisten kielten keskus esitti lausunnossaan huolen siitä, testataanko yleisissä kielitutkinnoissa riittävästi juuri hallinnossa tarvittavaa kielitaitoa, jos valtionhallinnon kielitutkintojärjestelmä lakkaa. Yleisten kielitutkintojen ja valtionhallinnon kielitutkintojen korvaavuudesta on jo nykyisin säädetty siten, että kielitaitoa voidaan eri tarkoituksiin osoittaa suorittamalla jompikumpi kielitutkinto. Tästä syystä valmistelussa ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi sisällyttää yleisiin kielitutkintoihin hallinnon kielen erityispiirteitä testaavaa osiota.

Yleisten kielitutkintojen tutkintorekisterin tietojen säilytysaika ja arkistointi

Kansallisarkisto nostaa lausunnossaan esille yleisistä kielitutkinnoista annetun lain 10 §:n 3 momenttiin ehdotetun tutkintorekisterin tietojen säilytysajan. Ministeriö tarkentaa, että kohdassa on kyse aktiivisesta säilytysajasta, jonka jälkeen tiedot arkistoidaan tai tuhotaan siten kuin julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) 21 §:ssä ja arkistolaissa (831/1994) säädetään. Suoritetun kielitutkinnon todentamiseksi tiedot tutkintosuorituksista on tärkeää säilyttää henkilön eliniän ajan. Kielitaidon osoittamista edellyttävän viranomaisen tai muun tahon asiana on päättää, kuinka vanhan tutkintosuorituksen kelpuuttaa kielitaidon osoittamiseksi. Hallituksen esityksessä ehdotettu 110 vuotta on ajateltu tästä lähtökohdasta, jos kielitutkinto on suoritettu nuorena. Koska tarpeellinen säilytysaika kuitenkin vaihtelee henkilöittäin näiden todellisen eliniän ja tutkinnon suoritusiän mukaan, 110 vuotta pisimpien elinikien mukaan ei ole tarkoituksenmukainen kaikkien henkilöiden kohdalla ottaen huomioon yleisen tietosuoja-asetuksen sisältämä säilytyksen rajoittamisperiaate. Tästä syystä ministeriö esittää, että säilytysajaksi tarkennettaisiin kaikille saman 110 vuoden sijaan elinikä. Näin ollen yleisistä kielitutkinnoista annettuun lakiin esitetyn 10 §:n 3 momentin sanamuoto voisi olla seuraava: *Tiedot henkilön suorittamien kielitutkintojen tai niiden osakokeiden tutkintokielistä, saaduista taitotasoarvioista, tutkintokertojen ajankohdasta sekä 11 §:n 3 momentissa tarkoitettujen maksuttomien suorituskertojen käyttämisestä säilytetään henkilön eliniän.* Tämä tarkoittaisi, että Opetushallituksen olisi poistettava tiedot henkilön eliniän jälkeen. Opetushallitus voisi esimerkiksi tarkistaa säännöllisesti väestötietojärjestelmästä kielitutkintorekisteriin merkityn henkilön elossaolotiedon. Ellei tästä ole saatavissa muuta näyttöä, tiedot olisi poistettava viimeistään, kun henkilön syntymästä olisi kulunut ihmisen enimmäiselinikä. Tämän jälkeen tiedot olisivat käytettävissä arkistointiin mahdollisimman tuoreina, mihin Kansallisarkisto lausunnossaan viittaa. Arkistointia säännellään arkistolaissa, minkä vuoksi ministeriö ei katso tarpeelliseksi eikä nykyisen lainsäädäntökäytännön mukaiseksi lisätä pykälään informatiivista viittausta arkistointiin tai Kansallisarkistoon.

Tietojen luovuttaminen

Maahanmuuttoviraston lausunnossa esitettyihin yleisten kielitutkintojen tutkintorekisteriä koskeviin huomioihin ministeriö toteaa, että muut viranomaiset voisivat jatkossakin saada tietoja kyseisestä rekisteristä henkilötunnuksen perusteella. Esitystä valmisteltaessa on arvioitu, että henkilötietojen käsittelyperusteena olisi kyseisen rekisterin osalta yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitettu lakisääteinen velvoite järjestää kielitutkintoja. Tämä tarkoittaa, että henkilöllä ei olisi tietosuoja-asetuksen mukaista oikeutta vastustaa henkilötietojensa käsittelyä rekisterin säädettyihin tarkoituksiin.

Yleisistä kielitutkinnoista annettuun lakiin ehdotetaan hallituksen esityksessä uutta 12 a §:ää, jonka mukaan tutkinnon tai sen osakokeen suorittajalle on hänen pyynnöstään annettava tieto arvosteluperusteiden soveltamisesta hänen koesuoritukseensa. Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskuksen lausunnon johdosta ministeriö esittää, että *koesuoritus* voidaan korvata säännöksessä sanalla *testi- tai tutkintosuoritus*.

Lisäksi ministeriö tarkentaa väärinkäsitysten välttämiseksi, että hallituksen esityksellä ei ole tarkoitus rajoittaa sitä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999, jäljempänä *julkisuuslaki*) säädetään tietojen julkisuudesta ja julkisuuden rajoittamisesta. Julkisuuslaki sisältää yleislakina tietojen antamista ja sen rajoittamista koskevia säännöksiä, joiden perusteella on tapauskohtaisesti punnittava tiedon pyytäjän oikeutta saada tiedot sekä tietojen antamista mahdollisesti rajoittavaa suojattavaa etua. Esitystä valmisteltaessa on arvioitu, että esimerkiksi perustuslain säännösten näkökulmasta voisi olla ongelmallista esittää kategorisia rajoituksia julkisuuslain soveltamiseen, mutta asiaa voidaan tarvittaessa selvittää myöhemmin lisää erikseen.

Muita huomioita

Lausunnoissa esitettiin huomioita digitalisaation ja tekoälyn hyödyntämisestä tutkintoprosessissa. Ministeriö täsmentää, että esimerkiksi tekoälyn hyödyntämistä arvioinnissa ei ole selvitetty osana tämän esityksen valmistelua, vaan tätä mahdollisuutta ja siihen liittyviä lainsäädäntötarpeita voidaan selvittää myöhemmin erikseen. Ministeriö yhtyy siihen, että on tärkeää huolehtia tutkintojen käytännön toteuttamisesta siten, että huomioidaan osallistujien erilaiset digitaaliset valmiudet.

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifi toivoo lausunnossaan sidosryhmien kuulemista vielä ennen hallituksen esitykseen liittyvien asetusten antamista. Toive on ollut esillä jo hallituksen esitystä valmisteltaessa, ja kuulemista ollaan järjestämässä loppusyksystä. Kuulemisen yhteydessä on tarkoitus tarkentaa muun muassa asetukseen sisältyvät viittomakielen osakokeiden termit. Asetuksessa ei ole tarkoitus viitata mihinkään tiettyyn viittomakieleen vaan viittomakielisiin osakokeisiin yleisesti, vastaavasti kuin muiden kielten osakokeista säädetään yleisellä tasolla nykyisessä asetuksessa. Tutkintokielistä päättää jo nykyisen lain mukaan Opetushallitus.

Hallitussihteeri Elisa Kotiniemi

Jakelu Eduskunnan sivistysvaliokunta

Tiedoksi OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Anita Westerholm
OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Heidi Backman